

Lettojärvi
29.10.2024

TUKES
Kirjaamo

Viite: Lausuntopyyntö, Kirsi Levä, TUKES / Heidi Lettojärvi, ET; 29.9.2024 sähköpostilla

Painelaiterekisteriin merkittävät tiedot ja niiden julkisuus

Taustaa

Painelaitelain (1144/2016) 77 §:ssä säädetään painelaiterekisteristä. Lain mukaan TUKES pitää yllä rekisteriä painelaitteiden valvontaa ja tarkastuksia varten. Rekisteriin merkittävistä tiedoista säädetään laissa yksityiskohtaisesti; rekisteriin merkitään mm. käytön valvojan tiedot, painelaitteen sijoituspaikka, tyyppi, varolaittejärjestelmät, käyttöarvot sekä tarkastuksien tulokset turvallisuushavaintoineen.

TUKES on vuonna 2020 vastaanottanut laajan tietopyynnön painelaiterekisterin tiedoista. Pyyntöä perusteltiin ns. julkisuuslain (621/1999) periaatteella, jonka mukaan viranomaisen hallussa oleva tieto on lähtökohtaisesti julkista. Julkisuuslaki sisältää edellytykset viranomaisten asiakirjojen salaamiselle. Tietopyynnön tekijä oli painelaitteiden tarkastustoimintaa suorittava Insteam Oy, jonka tarkoituksena oli todennäköisesti oman kilpailuaseman parantaminen yksityistetyillä markkinoilla. Tietopyyntöä käsiteltäessä TUKES ei ole voinut ottaa huomioon tietojen pyytäjän asemaa tai tietopyynnön tarkoitusta, koska julkisuuslain mukaan tietopyynnot on käsiteltävä anonymiteettiperiaatteen mukaisesti. TUKES on kieltäytynyt tietojen laajasta luovuttamisesta siksi, että painelaitteilla on huomattava merkitys yhteiskunnan toimivuudelle ja niitä koskeva tieto on turvallisuus- ja varautumisnäkökohtien kannalta herkkää. Asiaa on käsitelty hallinto-oikeudessa useampaan kertaan vuosina 2020-2024. Pääviestinä oikeusratkaisuissa on ollut viranomaisen velvollisuus arvioida salassapitoa riittävässä määrin asiakirja- ja tietokohtaisesti, mikä ei ole toteutunut TUKES:n päätöksissä. Asiaan on ottanut kantaa myös apulaisoikeuskansleri kahdessa päätöksessään vuosina 2023-2024. Päätösten mukaan TUKES on laiminlyönyt painelaiterekisterin ylläpitämisen ja tietojen toimittamisen tietopyyntötapauksissa hyvän hallintotavan edellyttämällä tavalla.

TUKES on uudistanut ja ottamassa käyttöön uutta painelaiterekisteriä. Tähän liittyen TUKES pyytää Energiateollisuuden (ET) lausuntoa painelaiterekisteriin merkittävien tietojen julkisuudesta tai salassa pidosta elinkeinoelämän näkökulmasta.

ET:n lausunto

ET kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

ET ymmärtää TUKES:n kielteisen kannan painelaiterekisterin tietojen laajaan luovuttamiseen.

Viime vuosien aikana muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa on erittäin tärkeä tunnistaa kriittisiin yhteiskunnan toimintoihin liittyvät uhkat sekä varautua niihin. Energia-alan painelaitteet ovat osa kriittistä infrastruktuuria. Painelaitteiden toiminta mahdollistaa yhteiskunnan toiminnan turvaamalla energian

toimitusvarmuuden normaalitilanteessa sekä yhteiskunnan toiminnoille että teollisuudelle. Painelaitteiden toiminnan turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää myös huoltovarmuuden kannalta erilaisissa yhteiskunnan poikkeustilanteissa. Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuu vihamielisessä tarkoituksessa tehtävää tiedustelua ja tiedonhankintaa. Tällaista tiedonhallintaa tekevät tietojemme mukaan esimerkiksi vihamielisten valtioiden tilaamat toimijat, jotka voivat muuten olla riippumattomia ko. valtioista.

ET ei pysty yksilöimään painelaitelain 77 §:n tarkoittamien yksittäisten tietojen julkisuutta tai salassa pidettävyyttä. On kuitenkin selvää, että erityisesti painelaitteiden turvajärjestelyihin liittyvät tiedot, mukaan lukien kyberturvallisuus, ovat arkaluonteisia. Näitä tietoja ovat esimerkiksi automaatio- ja ohjausjärjestelmien tiedot, turva- ja varolaitetiedot sekä onnettomuus- ja poikkeusoloihin varautumisen järjestelyt. Painelaiterekisterissä on myös henkilötietoja, joita sinällään koskee omat salassapitosäännökset. ET katsoo myös, että lähtökohtaisesti painelaitteiden yksityiskohtaiset prosessisuureet sekä tarkastustiedot ovat arkaluonteisia. Huomionarvoista on, että kaikki yksittäiset tiedot eivät sinällään välttämättä ole salassa pidettäviä tietoja, mutta voivat tietoyhdistelminä johtaa yksittäisen painelaitteen, teollisuuslaitosalueen painelaittejärjestelmän tai esimerkiksi kaukolämpöjärjestelmän toiminnan ja turvallisuuden vaarantumiseen väärille tahoille päätyessään. ET katsoo, että jo yksittäistä painelaitetta koskevat tiedot ovat arkaluonteisia. Yhteiskunnan kannalta erityisen huolestuttavaa olisi rekisterin tietosisällön laajempi luovuttaminen.

Painelaiterekisterin tiedot voivat olla arkaluonteisia myös liiketoiminnan ja -salaisuuksien kannalta.

ET näkee, että jo sinällään nykyisen painelaiterekisterin tietomassan ylläpitäminen ja säilyttäminen yhtenä rekisterinä aiheuttaa turvallisuusriskin. Huomionarvoista on, että painelaiterekisteriä koskeva lainsäädäntö on säädetty aikanaan aivan toisenlaisessa turvallisuusympäristössä. Jatkossa olisi tarpeen määrittellä se, miltä osin rekisteri on ylipäättäen tarpeen. ET näkee, että lähtökohtaisesti sekä tarkastuslaitosten ja TUKES:n tulee voida tunnistaa ja merkitä salassa pidettävät tiedot. Yksi toimenpide voisi olla myös lausunnon pyytäminen huolta aiheuttavista tietopyynnöistä turvallisuusviranomaisilta, kuten Supolta.